

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»
ЗАХІДНОЧЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У М. ПЛЗЕНЬ
(ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI)**

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
SHEE «PEREIASLAV-KHMELNYTSKYI HRYHORII SKOVORODA
STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY»
UNIVERSITY OF WEST BOHEMIA
(ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI)**

МАТЕРІАЛИ

**IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
«МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО:
ТОЧКИ ДОТИКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

PROCEEDINGS

**of the 4th International Scientific and Practical Internet Conference
«CROSS-CULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION STUDIES:
COMMON ISSUES AND DEVELOPMENT PROSPECTS»**

Переяслав / Pereiaslav – 2021

УДК 81'25:316.77
М58

Рекомендовано до друку вченою радою ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (протокол № 7 від 25 січня 2021 року)

Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку : матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції: збірник наукових праць (м. Переяслав, 18 березня 2021 року) / Гол. ред. К. І. Мізін; ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав, 2021. 302 с. (Електронна книга).

Редакційна колегія: К.І. Мізін, д-р філол. наук, проф. (гол. ред.), Л.П. Летюча, канд. філол. наук, доц. (заст. гол. ред.), Є.В. Костик, канд. пед. наук, доц. (відп. ред.).

До збірника увійшли матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку» у м. Переяслав-Хмельницький 18 березня 2021 року.

Матеріали конференції надруковані українською, німецькою, англійською, французькою, російською, білоруською мовами та розподілені у збірнику за секціями, що заявлені у програмі конференції.

Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей.

Crosscultural communication and translation studies: common issues and development prospects : the fourth International scientific and practical Internet conference: collection of scientific works (Pereiaslav, March 18, 2021) / Ed. by K.I. Mizin; SHEE «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University». Pereiaslav, 2021. 302 p. (Digital book).

This volume includes proceedings of the fourth International scientific and practical Internet conference «Crosscultural communication and translation studies: common issues and development prospects», which took place in Pereiaslav on the 18th of March 2021. The proceedings are published in Ukrainian, German, English, French, Russian and Belarusian, they are grouped according to the conference workshops.

This book is presented for scholars, lecturers, post-graduate students and Philology students.

Відповідальність за достовірність викладених у публікаціях фактів, а також за можливі огріхи щодо технічного оформлення цих публікацій несуть їхні автори.

УДК 81'25:316.77
М58

© ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2021

СЕКЦІЯ №8. ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ КОНЦЕПТ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

Петров О. Особливості метафоричного моделювання когнітивної структури концепту SPARSAMKEIT (ощадливість) у німецькій лінгвокультурі: фразеологічна об'єктивація.....	257
Степченко К. Концепт в текстово-образній універсалії.....	260
Стеха М. Дослідження концептосфери художнього твору та її особливості.....	262
Філімончук Т. Відображення мовностилістичних засобів відкриття тоталітаризму у романі Джорджа Орвелла «1984» в українських перекладах.....	264

СЕКЦІЯ №9. ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ПИТАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ

Барно О. Вплив дистанційного навчання на формування навичок комунікації студентів у закладах вищої освіти.....	268
Кикоть В. М., Опанасенко Ю. В. Підготовка фахівців із перекладу у вищій школі в умовах дистанційного навчання: перспективи розвитку та виклики часу.....	275
Осипенко Ю. Метод проєктів як інноваційний метод формування комунікативної компетентності.....	278
Паращук В., Паращук С. Комп'ютерне оцінювання складності іншомовних текстів для фахової підготовки вчителів і перекладачів.....	281
Перова С. Освітня програма з перекладу: досвід розробки.....	283
Танана С. Особливості професійної підготовки майбутніх перекладачів у ЗВО в умовах євроінтеграції.....	286
Цепенюк Т., Кебало М. Компетентність перекладача фармацевтичних інструкцій.....	289
Швець Н. Використання мовної здогадки при навчанні перекладу слів-контамінантів.....	294
Швець Т. Соціокультурна компетенція – важлива складова професійної компетенції майбутнього перекладача.....	298

літературних образів, тоді як технічний перекладач має передавати факти. Саме тому перекладач технічної літератури повинен знати предмет перекладу і володіти властивим цьому жанру стилем (EMCI).

До спеціальної складової частини перекладацької компетенції можна додати знання предмета висловлювання та володіння термінологічними одиницями, які мають фахову спрямованість тексту. Перекладачеві доцільно знати термінологічні одиниці у двох мовних поняттях. Сучасний перекладач-спеціаліст повинен постійно вдосконалювати предметну галузь знань та водночас набувати практичних навичок з оволодіння двомовними термінологічними одиницями.

Отже, зміст курсу перекладу повинен бути направлений як на оволодіння необхідними професійними знаннями, так і на розвиток перекладацьких умінь і навичок. При цьому вміння та навички перекладу і складають кінцеву мету курсу перекладу, тому що вони забезпечують практичну професійну діяльність перекладача. Уміння та навички перекладу створюються на основі використання спеціально підібраних навчальних матеріалів, до яких відносяться перекладацькі вправи і навчальні тексти.

ЛІТЕРАТУРА

1. EMCI, European Master in Conference Interpreting. Retrieved October 2, 2020 URL: www.emcinterpreting.org.

2. EMT, European Master in Translation. Retrieved October 4, 2020 from http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/index_en.htm.

3. EN 15038 : 2006 (2006). Translation Services – Service requirements. Brussels : Technical Committee ISO/TC37. Retrieved October 6, 2020 from qualitystandard.bs.en-15038.com.

4. ISO 17100:2015 (2015). Translation Services – Requirements for Translation Services. Brussels : European Committee for Standardization. Retrieved October 8, 2020 from www.iso.org > obp.

5. Rubrecht Brian G. Knowing Before Learning: Ten concepts students should understand prior to enrolling in a university translation or interpretation class. Translation Journal 2005. Vol. No.2. URL: <http://translationjournal.net/journal//32edu.htm>.

*Цепенюк Тетяна, Кебало Микола
(Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка)*

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ІНСТРУКЦІЙ

Фармацевтичний переклад займає одне з ключових місць в медичному перекладі загалом і постійно росте та розвивається. В Україні, як і в інших країнах, постійно проводиться велика кількість клінічних досліджень.

Особливість функціонування фармацевтичного ринку в Україні полягає в тому, що багато лікарських засобів, медичних виробів та обладнання імпортується з інших країн. Тому роль перекладача полягає не лише в перекладі самих фармацевтичних інструкцій, а й, в першу чергу, документації, яка потрібна для реєстрації медичних препаратів та їхнього просування на ринку. Ці та інші фактори висувають певні вимоги до професійної компетентності перекладача медичних текстів, зокрема фармацевтичних інструкцій, дотримання яких визначатимуть якість кінцевого продукту.

Загалом у фармацевтичному перекладі виділяють основні критерії, за якими можна оцінювати його якість:

1. Точність перекладу. Перекладач бере на себе відповідальність за максимально точне відтворення повідомлення автора, оскільки ціна помилки у фармацевтичному перекладі занадто велика, адже фармацевтичними інструкціями в Україні користуються мільйони лікарів та споживачів без медичної освіти. Помилка перекладача може призвести до того, що пацієнту помилково призначать медикамент чи, скажімо, його дозу, або пацієнт неправильно прийматиме препарат, що в результаті може негативно вплинути на його здоров'я або навіть загрожувати його життю.

2. Використання загальноприйнятої термінології. У фармацевтичній галузі постійно з'являється багато нових термінів, технології виробництва продовжують розвиватися, методики лікування пацієнтів постійно змінюються та вдосконалюються, що сприяє появі нової медичної та фармацевтичної термінології, за якою перекладачам потрібно постійно слідкувати, яку потрібно освоювати, перевіряти, а також користуватися сучасними словниками та використовувати актуальну загальноприйнятту термінологію.

3. Правильне розшифрування скорочень та аббревіатур. В медицині загалом, і фармакології зокрема, існує настільки багато скорочень та аббревіатур, що деякі з них перекласти особливо важко через омонімію. Значення аббревіатури чи скорочення може змінюватися залежно від контексту, яким перекладач має досконало володіти, щоб знайти саме той відповідник скорочення чи аббревіатури, який є найбільш доречним в конкретному випадку. Деякі скорочення та аббревіатури мають омонімічні відповідники, які використовуються в інших галузях, що лише ускладнює роботу перекладача.

4. Простота та зрозумілість тексту. Необхідно усвідомлювати, що переклад фармацевтичних текстів потрібен для подальшого активного використання. Перекладом будуть користуватися інші люди різних спеціальностей, віку тощо, тому завдання перекладача полягає в тому, щоб забезпечити читабельність тексту та його розуміння. Ймовірно, що вихідний текст пізніше будуть не лише читати, а й трансформують в інший документ, наприклад, включать до реєстраційного дос'є, внесуть до якогось огляду тощо.

5. Дотримання стилістичних особливостей відповідно до цільової аудиторії. Оскільки в Україні, на відміну від Німеччини, США, Великої Британії та інших країн, фармацевтичні інструкції не поділяються на інструкції окремо для пацієнтів та інструкції для спеціалістів з медичною освітою, то перекладач повинен вміти спрогнозувати, які пункти інструкції повинні бути

максимально простими та зрозумілими навіть для тих, хто не має відповідної освіти, особливо, коли йдеться про дозування та можливі побічні реакції (UTIC-2013).

Побутує думка, що лінгвісти, філологи та викладачі іноземних мов володіють низкою рис, які сприяють якісному перекладу на медичну тематику, наприклад: вміння засвоювати термінологію, знання теорії перекладу та спеціальних лексико-граматичних прийомів, досконале володіння іноземною та рідною мовою. Але і в лікарів, і в провізорів є свої переваги: вони краще розуміють оригінал, бачать його в ширшому контексті, досконаліше знають тему та термінологію. З іншого боку, в перекладачів з лінгвістичною освітою є ще одна перевага: хоча лікарі розуміють текст краще, вони перекладають його для себе, їм важко перекладати для якогось абстрактного перекладача, тим більше, якщо в нього немає медичної освіти і він не може робити припущення чи заповнювати інформаційні прогалини там, де треба.

В будь-якому разі, перекладачам, які тільки починають роботу з фармацевтичними інструкціями, рекомендовано:

1) ознайомитися з якомога більшою кількістю фармацевтичних та медичних текстів на різні тематики, щоб розуміти, що можуть замовити на переклад та бути до цього готовому;

2) обрати для себе декілька типів текстів та тематик і наполегливо працювати в обраному напрямку, щоб мати конкретну спеціалізацію;

3) досконало вивчити тему, використовуючи підручники та фахові періодичні видання, відвідувати семінари, переглядати відеоматеріали за темою (лекції, вебінари тощо);

4) укладати свої глосарії;

5) розуміти, що в документації однієї категорії можуть бути посилання, які не завжди можна з легкістю розпізнати, на будь-які інші документи та джерела, в яких може бути термінологія інших областей;

б) співпрацювати з лікарем, провізором або лінгвістом, залежно від кваліфікації та навичок перекладача;

7) консультиватися із замовником, колегами, спеціалістами, яких перекладачу навіть не обов'язково знати особисто, адже завжди можна звернутися за допомогою на професійний форум (UTIC-2013).

В IMIA Guide on Medical Translation під поняттям компетентного медичного перекладача розуміють людину, яка володіє мовою на рівні носія рідної мови або на рівні близькому до нього, має аналітичні здібності та глибокі знання культури країн, з мовами котрих вона працює. Медичний перекладач в ідеалі повинен мати освіту на обох мовах хоча би на рівні бакалаврату та пройти курс теорії і практики перекладу, вільно володіти термінологією, повністю розуміти вихідний текст, грамотно писати та користуватися спеціалізованими словниками. Від професійних медичних перекладачів також вимагається самостійно перевіряти правильність термінологічних відповідників у цільовій мові, особливо, коли йдеться про переклад на мову з різними регіональними відмінностями, а також розуміти терміни в контексті. Р. Тксабарріага наділяє професійного медичного перекладача такими рисами:

«До реальних показників професійності в перекладі належать знання предмету та відповідної термінології, вміння визначати значення в контексті і передати його в рамках цільової мови, а саме зробити це достовірно (щоби передати всі значення), точно (всі нюанси мови, тон, намір, стиль повинні бути збереженими в цільовій мові), правильно (слід дотримуватися граматичних, синтаксичних, орфографічних правил), повністю (переконатися, що жодна частина оригіналу не була випущена і нічого не було додано до цільового тексту), та послідовно (це означає, що всі терміни, стилістичні елементи і мовні норми використовуються у всьому тексті) (Тхабарриага 2009, 3)».

ІМІА застерігають щодо використання машинного перекладу, коли йдеться про медичні чи фармацевтичні тексти. Хоча машинний переклад може стати у нагоді, коли потрібно швидко ознайомитися із загальним змістом тексту, але такий вид перекладу ніяк не підходить для перекладу медичної документації чи текстів призначених для друку. В медицині та фармацевтиці використання машинного перекладу особливо небезпечно тим, що помилки можуть призвести до серйозного спотворення змісту або серйозних негативних наслідків. Також не рекомендується звертатися до зворотного перекладу. Натомість варто уважно перевіряти перекладені тексти та не допускати, щоб непрофесійні лінгвісти перевіряли медичні тексти, оскільки відомі випадки, коли медики-білінгви вносили поправки в текст, таким чином лише додаючи до нього помилок. Ні в якому разі письмовим медичним перекладом не має займатися непрофесійний перекладач, оскільки існує ризик оприлюднення неправдивої інформації, що може мати негативні юридичні та не тільки наслідки. ІМІА особливо наголошують на тому, що не всі, хто володіють двома мовами можуть перекладати тексти медичного чи фармацевтичного спрямування. Для того, щоб стати медичним перекладачем, кандидат зобов'язаний відповідати усім вимогам та критеріям. Професію перекладача так, як і професію медпрацівника, слід сприймати серйозно і розуміти, що вона вимагає попередньої освіти та спеціальних навичок у певних галузях. Нажаль, серед медичних текстів є достатньо таких, які були невдало опрацьованими або людьми, які кваліфікували себе перекладачами, або людьми, яких змусили працювати з медичними текстами тільки зважаючи на те, що вони володіють іноземною мовою. Помилки, знайдені в таких текстах, часто можуть поставити під удар фармацевтичну компанію або медичний заклад, та суперечать найголовнішому принципу перекладу медичних текстів: донести точну та зрозумілу інформацію до читача. Аналогічним чином, людина без відповідної кваліфікації, не має права перевіряти та редагувати переклади текстів медичного та фармацевтичного спрямування. В ідеалі кваліфікація та освіта людини, яка займається редагуванням, має перевищувати характеристики самого перекладача. В редактора не тільки повинна бути належна освіта, а й відповідний досвід роботи, який має перевищувати досвід перекладача. Остаточною перевіркою перекладу має займатися фахівець, який досконало ознайомлений з перекладацькими стандартами та правилами форматування у цільовій мові. Перекладацькі компанії, які займаються рекрутуванням медичних перекладачів, повинні підготувати вимоги до перекладачів,

редакторів та коректорів. Якщо фармацевтична компанія або медичний заклад самостійно наймають перекладача, під час вибору необхідно розуміти та враховувати, з чого складається процес перекладу, коректури та редагування, щоб мати змогу вибрати саме ту людину, яка б найкраще справилась з конкретним завданням. Також рекомендується перевірити рекомендації перекладача та його тестові переклади та інші можливі докази його кваліфікації та навиків (Txabarriga 2009, 4-5).

Медичний перекладач повинен постійно поглиблювати свої знання та підвищувати кваліфікацію. До можливостей вдосконалення навичок медичного перекладача належать:

1) здобуття другої вищої освіти (медичної або лінгвістичної, залежно від того, якою була попередня);

2) відвідування перекладацьких курсів або курсів іноземних мов для лікарів і провізорів;

3) опрацювання навчальних посібників, наукових періодичних видань, тематичних ресурсів онлайн (перекладацькі сайти і форуми, форуми спеціалістів, наприклад «Український Фармацевтичний Форум»; сайти компаній-виробників, де можна знайти паралельні тексти, а інколи навіть тематичні словники; тематичні сайти, які стосуються хвороб або напрямів медицини – такі сайти створюють спеціалісти, кваліфікацію котрих потрібно обов'язково перевіряти перед використанням інформації з сайту; YouTube канали лікарів, провізорів, медичних закладів; сайти міжнародних організацій і державних органів);

4) участь у семінарах, вебінарах, майстер-класах для перекладачів (<http://www.uta.org.ua>), міжнародні асоціації (IMIA, AMWA), proZ.com, [AlexandriaProject \(http://alexandria-library.com\)](http://alexandria-library.com));

5) проходження курсів на відкритих онлайн-платформах (Coursera тощо);

6) відвідування галузевих виставок та конференцій;

7) навчання, організоване перекладацьким бюро;

8) робота над поповненням фонових знань та вдосконалення володіння рідною мовою.

Отже, фармацевтичним перекладом, як і будь-яким іншим видом медичного перекладу, повинен займатися професійний перекладач з відповідною освітою, навиками та досвідом. Завдання перекладача полягає в тому, щоб постійно поповнювати знання в рамках своєї спеціалізації та перевіряти терміни у словниках. Інколи перекладачеві варто проконсультуватися у лікаря задля того, щоб уникнути непоправних помилок у перекладі, які можуть стати причиною погіршення стану здоров'я споживача. Професійний перекладач фармацевтичних інструкцій повинен використовувати усі достовірні доступні йому джерела для підвищення своєї кваліфікації та компетенції, включно з галузевими форумами, семінарами, Інтернет-джерелами, періодичними виданнями тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Txabbarriaga, R. (2009). *IMIA Guide on Medical Translation*. International Medical Interpreters Association.
2. UTIC-2013. Нужно ли медицинскому переводчику профильное образование? Retrieved March 1, 2021, from <https://www.youtube.com/watch?v=wCcd52nTFr4>

Швець Наталія
(ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»)

ВИКОРИСТАННЯ МОВНОЇ ЗДОГАДКИ ПРИ НАВЧАННІ ПЕРЕКЛАДУ СЛІВ-КОНТАМІНАНТІВ

Словниковий запас кожної людини складається з трьох шарів. Ядро, яке і представляє собою лексичний мінімум, дослідники називають активним (продуктивним) словником. До нього можна віднести лексичні одиниці, які використовують для продуктивних видів мовленнєвої діяльності, тобто для говоріння та письма.

Більший шар називають пасивним (рецептивним) словником. До нього відносяться лексичні одиниці, які можна упізнати під час рецептивних видів мовленнєвої діяльності – читання та аудіювання, але продуктивно їх не використовують. При навчанні іноземної мови обов'язково повинна відбутися диференціація цих двох шарів. Проте між ними залишається тісний зв'язок.

Найбільшим та по суті безмежним шаром є потенційний, або рецептивний, словник, до якого належать не вивчені раніше лексичні одиниці, про значення яких можна здогадатися під час читання або аудіювання за допомогою знайомих словотворчих елементів, подібністю з рідною чи іншими іноземними мовами (інтернаціональні слова), конверсією, контекстом. Якщо реальний словник, до якого входять активний на пасивний, є приблизно однаковим у тих, хто навчається, однакового ступеня навчання, то потенційний може бути різним за рахунок самостійного читання. Саме цей словник необхідно постійно розширяти.

Таким чином, зважаючи на необхідність формування потенційного словника студентів та недостатню практичну вирішеність цієї проблеми, ми поставили за мету цієї роботи визначення прийомів мовної здогадки та динаміку їх використання.

Мовна здогадка ґрунтується на аналізі загальної структури та окремих компонентів лексичної одиниці, її графічної чи звукової форми. Здійснюючи мовну здогадку, як вважає Н. Богушевич, читач не потребує аналізу широкого мовленнєвого середовища навколо незнайомого слова, буває достатньо проаналізувати саму лексичну одиницю (Богушевич 2011). Такими лексичними одиницями часто є неологізми.